

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 10 kor., fél évre 5 kor., negyed évre 2 kor. 50 fil. — Községeknek, körjegyzőknek, tanítóknak 8 kor. **Egyes szám ára 20 fillér.**

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Előfizetési árak: Egy háromhasábos petitsor ára 16 fillér. Többszöri közlésnél árkedezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szögig 4 kor., minden további szó 4 fil.

Felekezeti igények.

Azon alkalomból kifolyólag, hogy a hogy a protestáns felekezetek az 1848: XX. t.-cikknek végrehajtására vonatkozólag messzemenő igényeket támasztanak és igényeik kielégítését az aktuális tárgyú napikérdések között szőnyegre hozzák, megmozdultak a zsidók is, a kik ugyan csak az 1848: XX. t.-cikk alapján terjesztik elő kívánságaikat.

Kívánnak pedig ők is épp úgy, mint a protestánsok, állami segítyezést a hitközségi adóteher csökkentése céljából; kívánnak állami dotációt a felekezeti közigazgatási költségek fedezésére, különös tekintettel az egyes községkerületek költségeire; úgyszintén állami dotációt kívánnak a rabbiknak fizetendő korpótlékok és egy létesítendő lelkeszi nyugdíjintézet számára; végül kívánják, hogy az állami iskolákban a zsidó hitoktatásról is az állam gondoskodjék, a nem állami intézetekbe járó zsidó tanulók vallásoktatásának eszközölhetése végett pedig a zsidó felekezetnek is államsegély nyújtassék.

Így formulázta ezeket a kívánságokat a zsidó Országos Iroda, mely ezenfelül még az önkormányzati jogot és a zsidóságnak a főrendiházban való megfelelő

képviseltetését is felvette valláspolitikai programjába.

A mi ezt a programot illeti, ha a zsidóság az említett kívánságoknak teljesítését az 1848: XX. t.-cikk alapján követeli, akkor mindenesetre vastag tévedésben leledzik. Az említett t.-cikk ugyanis csak azokra a vallásokra vonatkozhatik, melyeket a törvényhozás 1848-ban, a törvényalkotás idején bevett vallásoknak ismert el. A zsidó vallásra, mely csak 1895-ben soroztatott a bevett vallások közé, az 1848-iki törvény hatálya csak abban az esetben terjedne ki, ha a törvényhozás erre nézve akár a zsidó recepcióról szóló törvényben, akár bármikor az 1848: XX. t.-cikk megalkotása óta kifejezetten intézkedett volna. Ámde ilyen intézkedés nem létezik, a zsidó recepcióról szóló törvény csak a hitfelekezeti szervezkedéshez, az önkormányzat megalkotásához, a tanügyi intézmények létesítéséhez és a vallás szabad gyakorlásához szolgáltat jogalapot a zsidóságnak, de az 1848: XX. t.-cikkben megállapított jogokat a zsidó vallásra ki nem terjeszti.

De bár hibás az alap, melyre a zsidóság az ő kívánságaival helyezkedett, azért még sem járna el helyesen az állam, ha ezeket a kívánságokat mereven visszautasítaná. Ha egyszer az állam azt az

elvet vallja, hogy minden az állam törvényei által elismert hitfelekezetet segítyezni akar és azt az elvet meg is valósítja, akkor minthogy az ily segítyezés a közadóból történik, a zsidóság is jogos igényt támaszthat kultúrszükségleteinek állami segítyezéssel való fedezésére.

Így állván a dolog, a zsidóságra az állami dotáció szempontjából semmi hátrány sem háramlik abból, hogy az 1848: XX. t.-cikk rendelkezései a zsidó hitfelekezetre ki nem terjednek,

A mi már az állami segítyezés mérvét illeti, erre nézve úgy látszik nemcsak a zsidók, hanem protestáns atyánkfiai is kissé furcsa felfogásban élnek. Számtalanszor halljuk minden oldalról, hogy az állami segítyezés jogos és méltányos mérvét a felekezetek tényleges szükségletei határozzák meg. Ez helyes zsidómérték, ha más egyébről nincs szó, csak a felekezetek *tanügyi* szükségleteiről. A tanügyi téren az állami dotációnak egyenes arányban kell állania a felekezetek fenforgó szükségleteivel. Ezt a közoktatás érdekei elengedhetetlenül követelik.

De határozottan jogtalan és következményeiben az államra nézve káros kívánság az, hogy az állam a felekezetek vallási és személyi kiadásainál is azok

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCÁJA.

A rózsaojtár.

— Egy francia legenda után. —

Irta: Reviczky Irma.

Valamikor réges régen, egy kies völgyben, amely szőlőhegyektől volt körülveve, kedves kis falucska feküdt. Ezt Rózsáigetnek hívták. A sok szép rózsának köszönhetette az elnevezését, amelyek a völgyben nyíltak és azt tündér kertté varázsolták. A hová a szem csak tekintett, mindenütt pompás rózsák viritottak és édes illatot terjesztettek.

A csobogó patakcsát is viritó rózsák segítyeztek. A kertekben is csak rózsák nyíltak. Rózsák fődtek az öreg malom szürke falait és a plébánia csinos házat is. Sőt még a legszegényebb viskókat is betakarták. És öröm volt nyár elején a pompás völgyet felkeresni, a hol minden viritott és illatozott. Még a temető is, az öreg kápolna mellett egy barátságos rózsakertnek színezetét nyerte, ahol a falu lakói virág-szőnyeg alatt álmodták örök álmukat. A ki e csendes halotti kertnek rózsá lepte küszöbét átlépte, tit-

kos vágyat táplált a szívében, hogy bár csak egykoron ő is ilyen bekésen, rózsahalmaz alatt pihenhetne.

A temető közepette egy öreg kis templom állt. Olyan öreg volt már, hogy a falai egészen szürkék valának és repedezettek. Ódon ablakain keresztül, amelyeken egy-egy üveg hiányzott már, a napsugarak áthatottak, és a belsejét bejárva, a kopott kőkockákon játszadoztak. De nem csupán a napsugár surrant be a templom ablak töredékén, hanem egy vén rózsabokor is bedugta a nyíláson át ágas karját az ódon kis kápolnába. Eleinte csak szerényen, mint egy félénk gyermek, a mely kíváncsian az ablakon keresztül kandikál. Később azonban bátrabban és bátrabban, sőt merészen betolakodott, miglen a rózsá-ágak egészen a főoltárra értek és a boldogságos Szűz lábainál, — a mely az oltáron trónolt — édes illatos rózsafüzért képeztek.

A plébánia szegény lévén a kevéske pénz mihelyt a többi községek behozták, a plébánia-templom renoválására fordított. E szerint a temető kápolnának mi sem jutott. Az ódon, szerény Isten-háza körül és benne, tehát csak a rózsák viritottak és illatoztak. És a hívők buzgó, alázatos imái, jámbor szívből áldozat gyanánt a magas egekig hatottak.

A plébániában egy Bonnel nevű öreg plébános lakott. Ezüst hajú aggastyán, a ki gyermekded tiszta kedélyvel és hiterős szívetel volt megáldva. Ez örömmel látta, miként a természet is hódol az égi királynénak, a kit ő az egész hitközség előtt minden vasárnapi istentiszteleten „Rosa mysticá”-nak üdvözölt. Szívesen látta azt is, mikor az öreg sekrestyése, aki mindenkor egy véleményen volt vele, az ágakat ápolta és mindent elkövetett, a mit csak tudott, hogy a rózsá pompát Szűz Mária lábainál minél tovább mint az oltár legszebb ékességét viritásában fen-tartsa.

Oh de! Egy enyhe nyári estén a tisztelendő úr, a derék aggastyán az utolsó álomra elszen-derült. Meghalt mint egy szent és a hivei megsiratták, akár csak valamennyinek az édes apja lett volna. Ezen az estén a rózsá-ágak szomoruan lekonyultak. És oly illat szállt fel a rózsák kelyheiből, oly édes, oly különös illat, hogy aki azt magába szívta, annak a szíve kezdett fájni és szemébe könny lopódzott.

Az öreg Bonnel plébánost eltemették egy száz éves rózsabokor tövébe, a hol az életében mindig térden állva imádkozni szokott. A következő reggelen a bokor az öreg pap sírjára hullatta virágos szirmait, ezeken rezegtek a har-

szükségeit vegye zsinórmértékül a segélyezés mérvének meghatározásánál. Nincs ruganyosabb fogalom, mint a szükségletnek a fogalma, ha azt vallási, de különösen személyi célokra szolgáló kiadásokra vonatkoztatjuk. Hiszen szükségletnek tartják a felekezetek azt is, hogy a hiveik minden felekezeti tehertől, minden adótól szabaduljanak, szükségletnek tarthatják olyan épületeknek a létesítését, melyek eddig a hívek áldozatkészségéből emelkedtek, a szükséglet fogalma alá sorozhatják a felesleges állások rendszeresítését, papjaiknak olyan ellátását, mely jóval túl megy állásuk jogos igényein.

Ha a szükséglet lesz a segélyezés mérvé a felekezetek vallási és személyi kiadásainál, akkor el lehet rá készülni az állam, hogy a felekezetek egy szép napon nyakába varrják minden fizettségüket, kultuszkiadásait egész terhét, az államra hárítják át az egyházi adózásnak minden nemét. Nagyon világos, hogy ebből a manipulációból a leleményes zsidóság húzna legtöbb hasznot, mert hitsorsosait megszabadítaná a terhes kultuszadótól és így a zsinagógáit meg a rabbijait is a keresztények pénzén tartaná fenn, a mint a gyermekeit jobbára a keresztény vallások pénzén fentartott intézetekben taníttatja.

Üzleti szempontból a számítás nem rossz, de az államra nézve káros, az ország más vallású lakosaira nézve sérelmes, s azért a segélyezésnél nem lehet zsinórmértékül venni a felekezetek szükségleteit, hanem *létszámuk aránya* szerint kell meghatározni az állami dotáció mérvét. Ez az egyetlen igazságos alap, melyen a felekezetek az ő kívánságaikkal és igényeikkel elhelyezkedhetnek.

A zsidókra nézve ezenkívül még különösen kívánatos, hogy magukat a „nemzeti ügygyel és a szabadság ügyével”, mint gróf Tisza István miniszterelnök mondotta, nemzedékről nemzedékre erősebb mérvben azonosítsák. Ez nem jelenthet

mást, csak azt, hogy a zsidóknak tartózkodniok kell a nemzeti ügyet és a szabadság ügyét veszélyeztető foglalkozásoktól. Ilyen az uzsoráskodás, a nép kiszípolozása, az irreális kereskedés, a szédeltetés, a cseléd- és munkásnép kizsákmányolása, a sajtóban dívó lelkiismeretlenség, az ócsárlás, becsmélés, hazudozás. Mindezek olyan foglalkozások, melyek a nemzeti ügygyel és a szabadság ügyével nem egyeztethetők össze.

Ha a zsidók ezektől tartózkodni fognak, akkor felekezeti igényeiknek jogalapját még egy erkölcsi pillérrel is meg erősíthetik. Hát majd meglátjuk. F.

Megdorgált dorgálók.

Alább közölt levelünkben végre befejezést nyert egy hosszú hajszá, melyet Nyitramegye közigazgatási hatóságai Brestyenszky Kálmán, privigyei bíró ellen három éven keresztül folytattak. A jobb ügyhöz méltó buzgósággal meghurcolt Brestyenszky azóta számtalanszor került a vizsgáló bíró elé, ott láttuk a törvényszék előtt elítélve, majd felmentve ugyanazon ügyben a kir. tábla által. A vármegye részéről felfüggesztették állásától fegyelmit kapott és három hosszú évig nem tudtak befejezni egy ügyet, melynek elintézése nem tart három órát. Brestyenszkynek az volt a bűne, hogy a község érdekeit védelmezte a praepotens gr. Pálffy uradalom ellen. A vármegye pártolta Pálffy grófot, mert egyik kéz a másikat mossa.

Az öreg kegyelmes úr gazdag, nagy befolyása van a privigyei kerületben, s csak vele egyetértve lehet biztosítani a privigyei mandátumot a szabadelvű pártnak. Habár, mint az események mutatták, még vele együtt sem, de az is bizonyos, hogy gróf Pálffy nélkül a szabadelvű párt annálkevésbé számíthat sikerre.

Innen van, hogy a főbíró esküdt ellensége lett mindannak, aki Pálffy gróf ellen foglalt állást az ismert kőszénbánya ügyben, s különösen Brestyenszky Kálmán ellen, aki még hozzá néppárti is. Ezért van, hogy három évig húzták a dolgot, azt hívén, hogy Brestyenszkyt megpuhítják és elvonják a néppárttól. Mert az már csak hallatlan dolog, hogy egy privigyei bíró néppárti legyen. Ha még egyszerű falusi parasztbíró volna, hagyján, talán megkegyelmeznének neki: de egy

járás székhelyen, s hozzá olyan ember, akinek házában a város intelligenciája találkozni szokott. Tisza István gr. miniszterelnök csodálkozik, hogy ilyen csekély ügyben felfüggeszteni tudtak egy bírót és hozzá még három évig elintézetlenül hagyni az ügyét.

Hát hiszen Tisza István gróf sok mindenféle csodálkozni valót talál, ha bokros ügyei mellett több ideje volna foglalkozni Nyitramegyével. Ha látná ugy választások után, mint zaklatják a népet a közigazgatási hatóságok, mint idézik hóban-esőben csoportszámra kihallgatásra s aztán a kihallgató közeg vagy meg sem jelenik, vagy különféle ürügyek alatt más napra halasztja a kihallgatást, mint azt annak idején lapunkban közöltük is. Ezek az urak akarataikon kivül — a leghathatóbb terjesztői a nemzetiségi ügynek és többet ártnak a magyar nemzeti eszmének, mint amennyit a F. M. K. E. meg a Magyar Nemzeti Szövetség használni képes.

Nem csekély szatirát találunk a sors azon intézkedésében, hogy ugyanazon dr. Filberger főbíró, a ki Brestyenszky urat annak idején felfüggesztette, ellene mindent elkövetett, hogy állásától elmozdítottassék, most mint alábbi átiratában olvasható, most „felhívja” Brestyenszkyt, hogy állását foglalja el és „kötelességszerűen viselje.” Ő maga kénytelen most kötelességévé tenni azt, amitől előbb minden áron megfosztani akarta volt. Van ebben valami maró gúny az események részéről, de van is benne valami igazság!

Ezek előre bocsátása után adjuk szösz szerint minden változtatás nélkül Brestyenszky Kálmán barátunknak hozzánk intézett következő nyilatkozatát.

Tekintetes Szerkesztő úr!

1901. évi január havában becses lapjában megjelent tőlem egy nyilatkozat, melyben kijelenttem, hogy felfüggesztésem folytán ellenem szórt támadásokra és ragalmakra, csak ügyem befejezése után fogok válaszolni.

Azért tisztelettel kérem a Tekintetes Szerkesztő urat, sziveskedjék jelen soraimnak becses lapjában helyt adni.

1900. évi december hó 6-án bírói állásomtól felfüggesztettek. Hogy miért? arról nem akarok bővebben nyilatkozni, mert az ügynek körülményes leírása talán kellemetlen volna egyeseknek, és nem akarom annak látszatát sem előidézni, hogy az ügynek részletes leírásával talán támadólag akarok fellépni. Nem! Minden bővebb nyilatkozatom, és védelmem helyett beszéljen, a következő III. fokú jogerős ífélet:

mateseppek, csillogva, mintha megannyi köny lenne, melyet az ég a kedves halottért ejtett.

Az utóda egy fiatal lelkész lett. Paulin volt a neve. Midőn ez látta, hogy düledező féiben van a temető kápolnája: mindent elkövetett, hogy azt jó karba helyezze. Ezt-azt másképp akarta, mint az elődje. És a rózsá-ágakat is le akarta vágni, s a templomból eltávolítani. Hanyagsággal vádolta a sekrestyést, hogy a rózsákat annyira hagyta elburjánozni. Azért is megparancsolta neki, hogy tisztítsa meg a kápolnát a gíz-gasztól. Az öreg templomszolga úgy tett, mint a ki nem hall jól. És kétszer is kellett figyelmeztetni rá. De még ekkor sem volt hajlandó a parancsot teljesíteni, a mely neki bűncselekménynek tűnt elő, a mint a papnak meg is mondta meléjében.

De az ifju lelkész rázta a fejét és mosolyogva maga látott hozzá a rózsáág lemetszéséhez. És ekkor történt valami csodálatos, meghatódó dolog. A szent Szűz a karját az egyik lemetszett rózsáág után kinyújtotta, megcsókolta és odaillesztette a többi ágakhoz a melyekről le lett vágva. Az ifju pap pedig térdre rogyott. Soha többé nem kísérelte meg Mária kedvenc virágát az oltárról eltávolítani. Az ágak gyorsabban nőttek fel, mint eddig és mintegy hálából, mihamar az egész oltárt koszoruként bekerítették a pom-

pás rózsák, melyeknek kelyheiből menyei édes illat szállt fel mióta Mária azokat megcsókolta vala.

A hír szárnyra kelt. Messze földről jöttek zarándokok nézni a rózsá-csodát...

És az öreg kis kápolna fényesen restauráltatott. — Csupán a „rózsáoltár” maradt, a — régi.

Kirándulás Csornokra.

„Junius 6-dika!” „De jó is lesz 6-dikán!” Igy sóhajtoztak már napokkal előbb a nyitrai felsőbb leányiskolában a nagyobb leányok. „Még egyet alszunk s mi lesz aztán!” Igy évelődtek egymással az apróságok. Megjött a szép nap, a felsőbb leányok arany napja, júniálisa.

Szokatlan sürgés-forgás tartja élénkségekben már kora reggel a pályaudvart, hol 180 még álmos kis leány gyönyörködik a felgalyazott felvirágozott vagonokban. De nem sokáig. Egy éles fütty s a vonat megindul az ablakokon kiütemgető, sok-sok édes, boldog mosolygó leány fejfel Komját felé. Az ott felhangzó cigányzene csárdás akkordjai csakhamar elűzik az utolsó álom fátyolt is a nevető szemekről. A tarka sereg kacagva, csevegeve, énekelve indul hosszú sorban

Komjaton keresztül Csornokra. A feldiszített urasági fogatok serege úgyszólván üresen teszi meg első útját, mert mindenki gyalog akarja élvezni a csodaszép falusi reggelt. De mikor már a komjati gyönyörű park nézésével a szemek, az arnyas allée hosszával a lábak betelnek, ugyancsak van dolguk a kocsiknak. Némelyik 8-szor is fordul más-más fáradt leány-truppal. Az igazgató úr jó példát adva kitartóan gyalogol s hogy az ut végén akarva nem akarva, mégis kocsira ül, azt azért teszi, mert nem tud ellent állni a nem mindennapi kocsis rábeszélő képességének. De azt hiszem nem bánta meg! (Ki tudja? Szerk.)

Csornok, máskor csendes erdejéből messze hallik a cigányzenétől kísért, torokból felhangzó bus magyar nóta. A kis madarak megrezzenve menekülnek az új lakók elől, kiknek bájos, csengő hangja tul tesz az övéiken. A sok vajás kenyér azonban csakhamar elnémitja az örökké csengő, beszédes, énekes szájacskákat. Majd a táncteremmé varázsol, virággal dekorált arnyas teret próbálja ki egy pár pihentebb lábacska. Ugyancsak hamar akadnak követők. Ropog a csárdás alatt a hur, ropja a sok picic láb a táncot. Pár perccel előbb még savanyu képpel jelenti ki a most leghesebben táncolok egyike; „Nem birom tovább, kidőlök, ha kocsit nem hoznak.” Igen jól

Másolat. „Magyar királyi belügyminister. Szám: 15292/904. II. C. A közigazgatási bizottság fegyelmi választmányának m. é. november hó 10-én tartott ülésében 3690. sz. a hozott határozatának azon részét, melylyel az elsőfokú 20431/93. sz. alispáni határozat azon rendelkezését, mely szerint Bresztyenszky Kálmán állásától felfüggesztett privigyei községi bíró, dorgálással büntetett s 45 kor. 50 fill. eljárás költség megtérítésére köteleztetett, megváltoztatta s a nevezett ellen megindított fegyelmi eljárás abbahagyását rendelte el — Gróf Pálffy János pozsonyi lakos által beadott felebbezés elutasításával indokainál fogva helybenhagyom. *Ezuttal azonban megjegyzés nélkül nem hagyhatom, a jelen esetben követett azon kellően nem indokolható eljárást, melynél fogva a nevezett bíró a terhére rótt kevésbé súlyos beszámítás alá eső cselekmények miatt állásától felfüggesztetett, és hogy fegyelmi ügye csak három év eltelté után nyert befejezést.* Miről a közigazgatási bizottságot a f. é. február hó 6-án 17. sz. alatt tett főispáni jelentéssel bemutatott iratok visszaküldése mellett további eljárás végett értesitem. Budapest, 1904 április hó 19-én Tisza s. k. Nyitravármegye közigazgatási bizottságának Nyitra. P. H.

1885/904. Községi Bíró úr Privigye. Ezen jogerős III. fokú véghatározat kézbesítésével Cimet privigyei községi bírói tisztébe visszahelyezem és felhívom, hogy állását azonnal elfogalja s a megtartandó tisztújításig kötelességszerűleg viselje. Privigye, 904. V/13. Dr. Filberger főszolgabíró.

Ezek után még csak azt bátorkodom kijelenteni, hogy bírói állásomat f. évi május 15-én foglaltam el, és ugyancsak f. évi május hó 28-án tartott községi tisztújításkor újból egyhangulag bíróvá választattam. Fentiek után teljesen feleslegesnek tartottam védelmemre még többet előhozni, mert azt hiszem, hogy úgy a nagyközönség, valamint az én támadóim, gyanusítóim és rágalmazóimnak elég a fenti ítélet.

Maradtam a Tekintetes Szerkesztő úrnak Privigyén, 1904. évi június hó 9-én

alázatos szolgálja
Bresztyenszky Kálmán.

Levelezés.

Pöstyén, 1904. június 8.

T. Szerkesztő ur!

F. hó 5-én kettős öröm érte a pöstyéni kath. híveket. A d. e. istentisztelet alkalmával Majling Gyula evangélikus vallású fiatal kovács legény visszatért a kath. egyház kebelébe. A szertartást fűdő plebános ur végezte. — Délután pedig községünkbe érkezett Boltzár József püspök ur ő méltósága, hogy másnap a bérálás szentségét — itt már ötödször — kiszolgáltassa. A község határán Machovich János főszolgabíró fogadta. A községhezánál föllállított díszkapunál pedig Lelley János, a község jegyzője üdvözölte. — Másnap a bérálás végeztével — melyhez 952-an járultak — városunknak hivatalos közegei s többi előkelőségei tisztelettelre jelentek meg, a korra nézve ugyan agg, de lelkiültre fiatal főpásztor előtt A tisztelgés alkalmával a kath. iskola tantestülete kellemes meglepetésben részesítette az összes jelenlevőket. A főpásztor elé vezették u. i. a megbérmáltak küldöttségét: öt iskolás leánykát, a kik hálattelt szívvel, magyar nyelven mondtak köszönetet ő méltóságának, hogy őket a bérálás szentségében részesítette. Oly meghatóan beszéltek e tót ajku leánykák, hogy a jelenlevők közül soknak a szemébe könny tolt. — Ő méltósága délután elhagyta községünket s folytatta bérmautját Krakován, Vágújhely s Ó-Tura felé.

Nem hallgathatom el azon mélységes benyomást, amelyet a szívélyes püspök ur tett mindnyájunkra. — Ő már pénteken délbén érkezett községünkbe, hogy délután Hradekre s onnan Gálgórcra menjen a bérálás szentségét kiosztani. — Nálunk megnézte az új hid építését, a fürdők berendezését stb. — Mikor a pöstyéni plebános ur kérdést intézett hozzá, hogy vajjon nem félt-e agg korára való tekintetből ily terhes utra magát elszánni, azt felelte, hogy hiszen itt is ugyanaz az Isten van, amelyik Esztergomban. — Fáradságot nem tűrő apostoli lélek! — De meg is látszott a fogadtatáson, mennyire ragaszkodik hozzá mindenki. — A község mindent elkövetett, hogy minél szembetűnőbben kimutassa igazi tiszteletét azon főpap iránt, aki 6—7 évi időközökben most már 5-ször jelenik meg közöttük. A százakra menő lobogó, az utca gallyai, a díszkapuk, az intézetek s a hívők kivonulása nagyban hirdette, hogy a megérkezett püspökben Pöstyén közönsége egy valóságos Atyát üdvözöl. — Igen, mint jóságos Atya mutatta magát s az ebédén is, a tiszteletére megjelent hívőket mint Atya buz-

ditotta a hithez való ragaszkodásra s katolikus családi életre. És mi mindnyájan, mint az ő gyermekei, rajta felejtettük szeretettől sugárzó tekintetünket bámulva azt, hogy a jó Isten ily nagy korban olyan úde testi s lelki erővel áldotta meg szeretett püspökünket. — l.

Ujdonságok.

Egyházmegyei hir. Misz Rezső, újonnan kinevezett trencsényi plebános f. hó 7-én tette le az esküt Bende Imre püspök úr kezébe.

Személyi hírek. Emődy József, az orsz. magyar gazdasági egyesület igazgatósági tagja, Budapestről családjával f. hó 10-én nyári tartózkodásra Suránkára érkezett. — Dr. Benke Nándor, malackai albiró nevével 6 heti szabadságra Nyitrára érkezett. — Gönczi (Greifel) György, volt nyitrai főgimnáziumi tanár, jelenleg pénzügyminiszteri tisztviselő, e héten nevével szintén Nyitrára érkezik.

Halálozás. Idősb Ucsnay József nyugalmazott trencsényi főbíró szolgálton kívüli honvéd-főhadnagy, életének 81. évében Nagy-Záblaton elhunyt. Tetemeit jun 8-án Szkalára szállították.

Érettségi vizsgák. A nyitrai főgimnáziumban a szóbeli érettségi jun. 17—21-éig, az érsekújváriban 23—25-éig, a lévaiban pedig jun. 27. és 28-án fog megtartatni.

Felvétel a nyitrai papnevelőbe.

A nyitrai egyházmegye nagyobb és kisebb papnevelő-intézeteibe a felvétel f. é. július 1-én lesz megtartva. Jelentkezhetnek a 4, 5, 6, 7. és 8-ik gimnáziumi osztályt végzett tanulók, akik keresztlevelel, iskolai és esetleg bérálási bizonyítvánnyal felszerelve június 30-án a délelőtti órákban az egyházmegyei irodában megjelenni tartoznak.

Juniális. A Szántó féle polg. fiú és leányiskola f. hó 8-án sikerült juniálisot tartott. A két nembeli ifjuság igazgatójának és tanárainak vezetése alatt már reggel 7 órakor kivonult és rendezett menetben, zeneszó mellett az ezredévi emlékoszlophoz indult, hogy ott a koronázás emléket megünnepelje. Gyönyörű idő kedvezett a kirándulóknak. Az Orbán kápolnában az intézet kath. növendékei ünnepi misét hallgattak, melyet Hevera János ur szolgáltatt. Majd az emlékuton felhaladva, többszöri pihenő után az emlékoszlop köré gyűltek, hol lelkes, hazafias ünnepélyt tartottak. Ünnepi beszédet mondott Bedekovich Lajos tanár, a ki a koronázás napját méltatta. A hazafias beszéd, szavalatok és énekszámokkal a nagy nap fordulóját méltóan ünnepelték meg. Dél volt már, mire a kirándulók a zárdába értek, hol a magukkal hozott ebédet jó étvágygyal elköltöttek. A délutáni órákat a fiúk játékok s versenyekkel, a leányok tombola és táncsal tölthették. 8 órakor

bíztatta a mellette haladó társnője „Csak addig gyere már, míg a cigány zenét halljuk. Ott majd kigyógyul a lábat.” Le sem ül, de itt lejt bájosan a Pas de deux-t.

A szellő paprikás gulyáslé illatot hajt a táncolók felé, a szabad tűzön sístergő üstből csiklandozva száll a finom étel illat. Kiki a kijelölt helyére ülve vagy állva fogyasztja el a bőségesen mért gulyáslé és turócsuszát. Nem lehetne megmondani, melyik jobb, melyik izletesebb. Az bizonyos, hogy szaporán esuszik mindkettő. Hát még a pozsonyi diós-mákos, meg a finomabbnál-finomabb sütemény és a mi fő, a sör. Ennek aztán meg is van a hatása, mert kipirult arccal folyt a tánc szakadatlanul tovább. A tejes, süteményes, fagyaltos, jeges kávé oszonna után jött csak az igazi mulatság. A jó barátúok csoportokba verődve indulnak a patakhoz tavirózsát lőtust szedni.* Mert Csornokon még ez is van. Mit törődnek avval, ha bokáig járnak is a pici topánkák a sárban-vízben.

Boldog, büszke az, ki egy tavi rózsát vagy lőtust hosszú, kigyózó szárával nyaka köré te-

* „Az osztrák-magyar Monarchia Irásban és képen” című munkában (I. k. 251. l.) azt állítja egy tudós botanikus, hogy Lotusvirág csak a nagyváradi püspök-fürdőben van, azontul csak a Nilus folyóban. Látszik, hogy a német nem járt Csornokon. Szerk.

kerhet. A kicsinyek szörnyűkódva bámulják a nagyok merészségét, melylyel azok a vízi csodákat halászzsák. A sétáról zöld-virágos sátorlombbal térnek vissza, mindmegannyi erdei tündérek, vigan énekelve. De nagy a kis nymphák öröme és csodálkozása, mikor a zsákba bujtatott paraszt lurkók kergetőzését, birkozását látják. Nagy a nevetés, kacagás midőn a két gyermek bekötött szemmel aludtfejtel eteti egymást. Hol a fejük tetejére, hol az orrukba rakják a tejet. Majd ismét tánc és ujra tánc következik. 12 pár ügyesen lejt a körmagyart. Aztán a hirtelen betanított cigányok gyenge játéka mellett a gyönyörű gratianát.

Nemcsak a falu ünneplőben kirukkolt népe gyönyörködik a sok szép leány kedves mulatozásában, hanem a környékből délután érkezett uri családok is. Ott látjuk id. Szirányi György jószágigazgató urat, Gross Hugónét családjával. Lányi Pált nevével, öz. Schurmann I.-nét. Dittert Győzöt, Lazarek Józsefet, János Lipótnét, Kanka Pált nevével Nyitráról, dr. Fratricus Kálmánt nevével, Miklóssi Arturnét, öz. Kopcsányi Nándornét, Aujezky Józsefnét stb. stb.

Felejthetetlen is marad a társaság minden tagjának az a szívesség és előzékeny kedvesség, melylyel fogadták a társaságot a fent említett

kedves komjátihak s a jó Szentgyörgyi család. Itt mondunk köszönetet kedves mindnyájuknak.

A sok tánc s éneknek 7 órakor szakad vége, mikor a vacsora elköltése után előállnak az elegáns urasági fogatok mellett a hosszú, szalmával puhára beélt szekerek, mik a karaván apró tagjait fogadják magukba. Megindul a kocsihad, utána a nagyok, a gyalogosok hosszú sora. Bizony kilencre jár az idő, mire az utolsó forduló is az állomásra érkezik. A kényelmes elhelyezkedés után indul a vonat nagyokat fujva, tüzet prűszkölve Nyitra felé. A fáradt apróságok félig csukott szemmel is buzgón énekelnek az uton. Ők sem akarnak a nagyok mögött elmaradni. A néma, csillagos ég gyönyörködve ragyog le arany szemével a sok buzgó kis lányra s mosolyog a savanyu melankolikus kis seregbe, kik sajnálják ott hagyni a dalos zöld erdőt, virágos réteket, csevegő patakat csodaszép lótuzaival. A vonat prűszkölve érkezik meg s a kis lányok feledve erdőt, mezőt, rétet, boldogan ugranak a rájuk váró mamák nyakába. Régen nem volt ily népes a pályaudvar s nem is lesz, míg a jó testvér főnöknő és az ifjuságot nevelő Igazgató ur megint nagy fáradság, gond és áldozatok árán kirándulást nem rendez a mi felsőbb lányainknak.

Szepessy M.

gyűltek össze, hogy haza induljanak. Az intézet lampion és zászlós menete imponáns látványt nyújtott. A városban a szülők és érdeklődők nagy serege csatlakozott a menethez. Az intézet előtt, a késő esti órákban oszlott szét a kirándulók lelkes serege, a legkellemesebben eltöltött kedves nap emléket víven magukkal.

A felsőbb leányiskola vizsgarendje. Jun. 15. és 16-án hittani vizsgálat. A többi tárgyakból: VI. osztály 17-én d. e. és 21-én d. u. — V. osztály 20-án d. e. és 25-én d. u. — IV. osztály 17-én d. u. és 21-én d. e. — III. osztály 18-án d. u. és 22-én d. e. — II. osztály 20-án d. u. és 25-én d. e. — I. osztály 18-án d. e. és 22-én d. u. — 27-én d. u. 5 órákor tornavizsga. 29-én Te Deum.

Vizsgarend a városi elemi népiskolában: a) IV. kerületi fiúiskolában jun. 18. d. e. I. és II. vegyes osztály és III., IV., V., VI. oszt. — b) a belvárosi fiúiskolában jun. 20. d. e. IV. és III. oszt., d. u. II. a) o. és II. b) osztály. Jun. 21. d. e. I. a) és I. b) osztály. — c) A belvárosi leányiskolában június 21. d. e. 1/2 10 órákor az óvoda, d. u. I. a) és I. b) osztály. Jun. 22. d. e. IV. és II. a) osztály, d. u. I. c) és I. d) osztály. Jun. 23. d. e. III. és II. b) osztály. — A vizsgák d. e. 9, és délután 2 órákor kezdődnek. A hálaadó szent mise jun. 25-ik napján tartatik.

Az érsekújvári kath. kör megnyitása, mint egyik barátunk onnan értesít, jövő vasárnap jun. 19-én fog megtartatni. Üdvözöljük Érsekújvár derek polgárait, kik a felmerült akadályok által nem engedték magukat eltántorítani s ma, midőn mindenki a szívtelen kozmopolitizmus cégere alatt beszél, de ugyanakkor azért mindenki vallási hovatartozás szerint sorakozik, ők sem szegyenlik a katolikus nevet. Kívánunk az újvári körnek virágzást s összetartást és tömörülést!

Jegyzőválasztás. Privigyén az elhunyt Lendler J. helyébe Rényi Lászlót választották meg egyhangulag.

Sorozás Nyitra megyében. Az 1904. évi újoncjutalekra lapunk zártáig a következő járasokban folyt le a sorozás az alábbi eredményen. Nyitra (város) felhívta 298, besorozva 52; póttartalékba 4, fegyverképtelen 34, távol maradt 144 (köztük igazoltan 96). — Nyitrai járás, felhívta 991, besorozva 167, póttartalékba 13, fegyverképtelen 193, távol maradt 143. — Szokolca (város) felhívta 145, besorozva 18, póttartalékba 3, fegyverképtelen 18, távol maradt 32. — Szokolcai járás, sorozásköteles 880, besorozva 73, póttartalékba 17, fegyverképtelen 140, távol maradt 399 (!) — Galgóczi járás, felhívta 779, besorozva 137, póttartalékba 16, fegyverképtelen 123, távol maradt 187. — Mint ebből látható a szokolcai járás sorozás köteleseinek több mint 45%-a hiányzik, s miután a kiszabott katonai kontingenst a vármegyének ki kell állítani, mi sem természetesebb, mint hogy a hiányzó rekrutákat a megyének más járaisaiból kell fedezni. Az itthonmaradtokat tehát szolgálnak tehát azokert, akik Amerikába szöktek, ha csak nem akarjuk feltételezni, hogy azok ott fognak előállítani.

A „nyitrai ingyentej“ javára újabban következő adományok folytak be: N. N. Nyitra 4 kor., N. N. Nyitra 10 kor., N. N. Nyitra 3 kor., Dr. Szabó Samu Nyitra 10 kor., Klein Dávid mérnök Nyitra a családjában beállott örvendetes szaporulat alkalmából 5 kor. Verő Dávid ur elhunyt alkalmából koszorú megváltás címén: Dr. Bienenstock Ignác Nyitra 20 kor., Dr. Sztránszky Izidor Nyitra 10 kor. Ugyanezen szomorú alkalmából *Verő Dávid és neje alapítványa* címén 200 kor. fizettetett be. Az apríl hó 9-én lefolyt vármegyei Casinói estély tiszta jövedelme 196 kor. Kárterítések 1 kor. 80 fill. Összesen befolyt 459 kor. 80 fill. Ezzel az ingyentej javára tett adományok összege 7471 kor. 95 fillert tesz. Noha örvendetesnek tartjuk vármegyénk s különösen városunk közönségének ezen intézmény iránt tanúsított nagylelkűséget, alkalomszerűnek találjuk közönségünk figyelmét felhívni arra a körülményre, hogy az immár beköszöntött nyári évszak a zsenge gyermekvilág életét leginkább veszélyezteti, amennyiben különösen a csecsemőkre oly annyira veszélyes bélbántalmak, a forró évszakban lépnek fel leggyakrabban és ekkor láthatjuk leginkább az egészséges összetételű tej adományozásának jótékony kihatását. Ez okból kérjük igen tisztelt közönségünket, hogy adományaitk ettől az intézménytől meg ne vonják, gyámolítsák azt nagylelkűen különösen most, mikor az intézmény tevékenységének fejlesztése, áldásdús működésének lehetőleg széleskörű terjesztése kiváló közegész-

ségi szükségletnek fedezetét is képezi. Nem tudjuk eléggé helyeselni a *koszorús megváltások* című az intézménynek juttatott adományok nyújtásának módszerét, mely az emberszeretet megnyilatkozásának legmértőbb alakja. Az intézménynek immár majdnem egy évi fennállása arról győzött meg minket, hogy annak működése nemcsak humanus, hanem közhasznú is és hogy ezen intézménynek *állandósítása* minden tekintetben szükséges és kívánatos. Noha nem hisszük, hogy a közönségnek ezen intézmény iránt eddig tanúsított aldozat-készsége lohadni fog, a fennállást megis megfelelő *alap létesítésével* velünk leginkább megszilárdíthatónak. Ez okból igaz örömmel üdvözöljük a Verő Dávid és neje címen létesített alappal tett kezdeményezést és nem kételkedünk abban, hogy mindazok, kiknek a sors bőkezűsége annyit juttatott, hogy a földi javak élvezésében őket a megelégetés komor gondjai nem zavarják, készséggel fognak az ily alap növeléséhez adományaikkal hozzájárulni és ezzel megvetik szilárd alapját azon intézménynek, mely az emberszeretet gyakorlására legmértőbb egyedekre: az ártatlan kisderek nyomorának enyhítésére terjeszti ki áldásdús működését. Minden rendű adományokat köszönettel fogad: *Dr. Thuróczy Károly Nyitrán.*

Megvesztegetett közhivatalnok. A mult év folyamán mi is közöltük lapunk hasábjain Thuróczy Győző szenici kir. telegkönyvvezetőnek — a ki hivatalos hatalommal visszaélés és megvesztegetés vétségeivel volt vádolva — büntenyítő pörét. Thuróczy Győző ellen, — a ki a jelenlegi főispánnak, Thuróczy Vilmosnak rokona, Thuróczy Bálintnak, volt alispánnak s később törvényszéki elnöknek a fia, — Chudovszky Géza akkori kir. ügyész kétrendő vádat emelt. Az egyiket: hivatalos hatalommal való visszaélés vétsége miatt azért, mert Schwarz Salomon nevű zsidónak, a ki Pongrácz Kálmán nyitrai közjegyzőnek közvetítése mellett megvette Jánossy Ráfaelnek és társainak szenici birtokát, 12,000 ft törlesztésre irányított kérvényét önmaga intézte el, a járásbíró tudta nélkül, és azután nyomban önmaga keresztülvezette az illető telegkönyvekben a 12,000 frtnak törlesztést, és másnap már kiadta Schwarznak a hiteles telegkönyvi kivonatokat, melyeket Schwarz azért szükségelt olyan sürgősen, mert Pongrácz K. utján amortisationalis kölcsönt szerzett, melyből a vételár törlesztése történt. A másikat: megvesztegetés miatt, mert Subert István szenici ügyvéd, mint az északnyugati vasút ügyvédje, Thuróczy Győzőnek 300 korona jutalmat ígért azon esetre, ha a vasuti kisajátítási ügyeket soron kívül fogja telegkönyvezni, és Thuróczy ezt az ígéretet elfogadta, és a 300 koronát bár utólag, de átvette. Mikor a nyitrai kir. Törvényszék az ügyet tárgyalta, Chudovszky Géza kir. ügyész maga képviselte a vádat és — a helybeli lapoknak akkori közlései szerint — Pongrácz Kálmán kir. közjegyzőnek tanuként történt kihallgatásakor, erősen törekedett Pongrácznak eljárását fegyelmi vétség színezetében keverni. A mit Chudovszky külön panasz útján meg is tett, de sikertelenül, mert Pongrácz ellen a fegyelmi vizsgálatot nem rendelték el. A nyitrai kir. Törvényszék Thuróczy Győzőt a Schwarz-féle eset miatt föl is mentette, de a vasuti vesztegetési dolog miatt elítélte. — A pozsonyi kir. tábla Thuróczyt teljesen fölmentette, kimondván, hogy ő Subertnek ajánlatát el nem fogadta, mert őt intézkedés végett a kir. Járásbíróhoz utasította, a mit nem tett volna, ha az ajánlatot elfogadni akarta volna! A kir. Curia — értesülésünk szerint — megvesztegetés vétsége miatt elítélte Thuróczy Győzőt, még pedig a sok enyhítő körülményre való tekintettel csak 500 korona pénzbüntetésre, e mellett azonban hivatalvesztésre is, mert nem fogadta el a kir. táblának fent említett indokolását, hanem azt mondotta ki, hogy miután Thuróczy a 300 koronát Subert ügyvédől utólag mégis elfogadta, ebből kitűnik, hogy annak ígéretét még sem utasította vissza. A curiai ítélet azért rendkívül súlyos, mert a hivatalvesztés kimondása folytán Thuróczy Győző nyugdíját sem kaphat, pedig már 22 éve szolgált az államt.

A kisz-ujhelyi kath. kör és a Kiszuca-Ujhely es Vidéke hitelszövetkezete mult 12-én a vásártér melletti szigeten nyári táncmulatságot rendeznek. A mulatság tartama alatt tréfás szórakoztatásról, este pedig fényes tűzijátékról és jó zenéről gondoskodik a rendezőség.

A nyitrai evangélikus kath. tanítóegyesület mult hó 31-én Kis-Bélicen tartotta meg első érdemleges gyűlését Kelet-ényi Béla esperes úr elnöklésével. Az egyesület világi elnöke Massányi János szép megnyitó beszéde után Bednár József ny. szucsányi tanító olvasta el „Korunk s a róm. kath. népiskola“ című értekezését. Az erős vallásos s mély hazafias érzéssel megírt dolgozat a megjelent tagokra mély benyomást tett. A szerző, mint előzőleg is megjegyezte, buzdítani óhajtott a kör tagjait a kath. tevékenységre, a kath. iskolák iránt szeretettel akart csepegtetni a népnevelők szívébe. Nehéz feladatát szépen oldotta meg. Gyönyörű nyelvezettel, nemes színvonalon álló stílussal s kivált meggyőző érveléssel kimutatta a kath. iskolák nagy horderejét. — Felolvasását az egyesület tagjai nagy tetszéssel fogadták s a jegyzőkönyvi dícséretet nyert munka közzétételét határozták el a „Népnevelő“ című kath. tanügyi lapban. Egyéb tárgyak elvégzése után elhatározottak, hogy az őszi gyűlés október első felében szintén Kis-Bélicen tartatik meg.

A turzófalvi kath. kör f. hó 5-én tartotta évi záró és tisztújító közgyűlését a tagok tömeges részvételével a körhelyiség izlésesen díszített nagytermében. Az elnöki megnyitó beszéd után Schmid Géza titkár jelentésében a kör beléletéről számolt be. Megemlítette, hogy a körnek 618 rendes tagja közül évi kötelezettségének ugyan csak 204-en tettek eleget, minek oka, hogy leg-többen künn a nagyvilágban vannak. Szellemi táplálékról bővíben gondoskodva volt. Felolvasásokat tartottak: Lonszky Gyula, Schmid Géza, Tichy Coelestin, Pritz Sándor, Remenk János, Hranycz József és Chromik Gergely urak. A kör egy ízben fényes sikerű táncmulatságot rendezett. Mielőtt a tisztújítás megtörtént volna, Gyurcsánszky Demeter esperes-plébános ur lelkes beszédet mondott az egybegyűltekekhez; indítványozva, hogy a kör nagytermébe szent kereszt téssek. Az elnök megígérte, hogy két héten belül ott fog már diszteni a szent jelvény adományaképen. Megválasztottak: Lonszky Gyula elnök, Schmid Géza titkár, Pritz Sándor könyvtáros, Menkina Nándor pénztáros, Szuran János háznagy. Új választmányi tagok: Tichy Coelestin és Sándor Gábor.

Pöstyén fürdőt a hozzánk beküldött s június 7-én lezárt utolsó névjegyzék szerint ez év folyamán 1793 vendég látogatta.

Az érsekújváriak kirándulása. Az újvári Flenger intézet ügybuzgó főnöknője M. Alexia Mária a polgári iskola főnállása óta ismeretek és tudományos tapasztalatok szerzése szempontjából az év vége felé kirándulást szokott tervezni a növénydekek részére. Ez idén Esztergom volt a kirándulás célja, mely ősi létenel és történelmi szereplésénél fogva igen alkalmas a növénydekek ismeretkörének gyarapodására. A kirándulók jun. 7. fel hatkor sz. misét hallgattak az intézet kapujánál, mely után a vasuti pályaházhoz vonultak, hogy vonaton Esztergomba zónázzanak. A Csavargózás állomástól propeller vitte be a primási városba. Legelső stációjuk a primási palota volt, melynek kiucseket erős képtarát dr. Walter Gyula pápai praelatus nagy előzékenységgel megmutatta. Innen felmentek a bazilikába, hol megtekintették sz. István királyunk születési helyét, majd a kryptát és a gyönyörű főszekesegyház remek oltárait, a Bakacs kápolnát s végül a kincstárnak remekművét. A kincstárban mélt. dr. Csernoch János praelatus orsz. képviselő kalauzolta őket s mindenről kimerítő adatokat nyújtott. Képzeltető a növénydekek halála, melyet szívükben táplálnak, a két egyházi irant leereszkedő szívességük folytán. Déli 1 órákor külön propelleren a Kovácsi patak kies kiránduló helyre tértek vissza, a hol Schleifer vendéglős izletes három fogásból álló ebéddel várta a 70 tagból álló társaságot. Ebéd alatt Haverla József hitoktató, dr. Kovács Pál országgyűlési képviselő, — ki kedves nevével szintén részt vett a kirándulásban — és Dvihalj Géza az „Esztergom“-nak fel. szerkesztője mondtak pohárköszöntőket. Ebéd után jó kedvben megkezdődött a Kovácsi patak nevezetességeinek bejárása, illetve megmászása, a fáradságot megjutalmazta a nagyszerű kilátás és a pompás ózondó levegő. Mindnyájan csak azt sajnálták, hogy tavalyi nyitrai kalauzuk elfoglaltsága miatt nem vehetett részt az excursionsban s így a növénydekek nagy része Ansichtskártyán fejezte ki sajnálatát. Öt-re járt az idő, mikor busulva bucsuztak a kies kiránduló helytől, de a vonaton már megeredt a vig dalok árja s jó hangulatban tértek vissza szülőik körébe, hogy most már a legnehezebb feladatot is megoldják t. i. az évszáró vizsgákat.

Liberalisoktól megegyezkvált főszolgabíró. Vágújhelyről a következő sorokat vettük: Városunk közönségét most az itteni főbírónak, *Rákóczy Lajosnak* kaszinó ügyei foglalkoztatják, s illetve ezek képezik közbeszéd tárgyát annyira, hogy némely hírmondók már tudni vélik, hogy az itteni zsidóság az ő kedvelt főbíráját elveszti, mert a főispán más járást fog vele szerencseltetni. *Rákóczy Lajos* főszolgabíró régebben a galgóczi kaszinónak tagja lévén, a tagsági díjakkal, — ősi szokás szerint — éveken át hátralekban maradt. — A galgóczi kaszinó ügyészenek csak most jutott idő Rákóczy urat a hátralek miatt beperelni kétségtelenül azért, mert eddig az idő az intések, levélbeli felhívások és perrel fenyegetések szokásos fokozatai miatt télt el. *Rákóczy Lajos* főszolgabíró természetesen nem tett kifogást a kaszinó követelése ellen, de nem is fizetett, és így a kaszinó kényszerült ellene

Irodalom.

Acsády története.

XXVIII.

(Folytatás.)

Ép azért, hogy a tényállást megállapíthassuk, de az osztó igazság nevében is, mely megkívánja, hogy mindenkinek megadjuk a magáét, ezeken a fontos állításokon egyszerűen át nem surranhatunk; hanem meg kell vizsgálnunk, mi van a dologban? Hol mikor és mely módon adta Kossuth azt az új irányt a politikai életnek és hol közölte azt a kész nemzeti programot, mely bizonyosan új is volt, mert különben Széchenyi régebb és már megvalósulni kezdő programjával szemben nem lett volna rá szükség? — A feleletet erre csak Kossuth további adataiban és működésében kereshetjük.

Mit csinált, hol volt tehát 1840. májusától 1847. őszéig? Mint említettem, Pestmegye nyomában 1840-ben táblabírájának választotta és befolyása alatt — Acsády szerint 679. l. — Pestvármegye igazán vezérvármegyévé nőtt. Csak hogy Acsády már jóval Kossuth táblabírósága előtt, már 1839-ben konstataa volt Pestmegyéről, hogy „legelő jár,” akkor t. i., midőn Széchenyi ellenére, aki azt mondta ott: ha mi most emancipáljuk a zsidókat, vajon ki fog bennünket majd a zsidók hatalma alól emancipálni, mégis fölvetette követi utasításába, hogy a zsidó vallás törvényesen bevett vallásnak nyilvánítottassék s érdemes zsidók magyar nemességét kaphassanak. (671. l.) — Miután tehát Pestvármegye már Kossuth táblabírói szereplése előtt legelő jár, Kossuth ott új irányt nem igen jelölhetett. Nézzünk azért utána másfelé.

Mivel a táblabírásgból megélni nem lehetett, Kossuth pedig vagyontalan közneves volt; ezért, de meg azért is, mivel, mint Acsády mondja, kimeríthetetlen tetterejének más munkakört is keresett, a napi sajtóhoz vágyakozott vissza. Így lett, mint szintén említettem, Landertől szerződött, 1841. jan.-tól 1844. júliusig a Pesti Hírlap szerkesztője. Előtte fekszik ennek a Pesti Hírlapnak három évfolyama. (1841—3.) Hetenkint kétszer megjelenő lap volt, az akkori időkhöz mérten élenként szerkesztve, vezércikkeit rendszeresen maga Kossuth írta. Összehasonlítván ezeket a Budapesti Híradó vagy a Nemzeti Újság akkori lapok vezető cikkeivel, bizonyos francia esprit, fordulatosság, közvetlenség és enciklopedikus tudás jellemzi őket, csábítóan szépek, telve érzelmességgel és szónoki módra minduntalan előfordul bennök a megszólítás: uraim!

Olvasván ezeket a vezércikkeket, bennök új programot nem találunk, ellenkezőleg, amint az másképp alig is lehetett, a Pesti Hírlap lényegileg a Hírel és a Stadium alapján állt. De ha e tekintetben mondhatjuk is Acsádyval, hogy tehát Kossuth, a hírlapíró, csak folytatta Széchenyi munkáját, — ami persze ellenkezésben áll azzal az előbbi állításával, hogy Kossuth kész nemzeti programot hozott volna, — mégis nagyban eltér Széchenyitől a kérdések fejtegetésének a módjában. Amihez csak hozzájárul, azt ifjú tűzzel rendszeren előre állítja és a haladó javulás ama korszakában, mikor annyi tapintatra volt szükség, tény, hogy amennyire rokonszenvez az idealista szemüvegén át nézett szegényebb osztályokkal, annyira kíméletlen a már lemondani hajlandó módosabbak iránt.

Ez az eljárása hozta ki sodrából Széchenyit, különösen 14-ik számának a „Hivatásról” szóló vezércikke, melyben a fejezetű „Általatosok, — nékületek” jelszót először röptette világra. Akkor a 37-ik vezércikkig Kossuth irányát fejtető *Kelet Népe* című művét adta ki ellene, miután mint a nemzet ebresztője s Kossuthtól magától az 1840-ki pesti megyei gyűlésen feldicsért „legnagyobb magyar,” jogot formált magának arra, hogy Kossuthot a szerinte téves s a celt éppen elő nem segítő „taktikájára” figyelmeztesse. Komoly, megszívlelésre méltó minden szava. Halljuk néhány nyilatkozatát. „Ma — úgymond — midőn a kiváltságos rendnek leghatalmasabbjai és a nagyobb szám teli van a legjobb akarattal mindent teenni és csak azon múlik a dolog, hogy kétszer kettő nem tizenkettő, egy nap nem nyolc nap, ember nem Isten; ily körülmények között, ilyes felriasztások, felkiázások, nemcsak nem hasznosak és nem illők, de meg sem bocsáthatók.” (70. l.) „Nekünk magyaroknak mai állapotunkban nem annyira képzelet felhevítésre, felbuzdításra — mozgásba tételre — minthogy ezen már átestünk, — mint inkább itéletigazításra, jó irányadásra és údvös öbölbe vezetésre van és pedig legsürgetőbb szükségünk.” (211. l.)

végrehajtást kérni, mely el is rendeltetett. — Mikor azután a vágyhelyi bírósági végrehajtó a főszolgabírónál foglalást akart keresztül vezetni, Rákóczy nem volt otthon és Gyürky közgyámunk azt mondotta a végrehajtónak, hogy ő adósa az ő főszolgabírójának 50 koronával, foglalja le ezt a követelést s ne tegye azt a szegényt az ő főnökének, hogy ingóságait összeírja. A végrehajtó erre ráállott és Rákóczynak Gyürky elleni 50 korona követelését a galgóczi kaszinó javára lefoglalta. — A kaszinó ügyvédje ezután beperelte Gyürkyt az 50 korona miatt és ekkor Rákóczy főszolgabíró — még mindig nem fizetett. Gyürky közgyám úgy iparkodott a hinárból ki-menekülni, hogy részletfizetésre kötött a fiskálisal egyezséget és az első rátát meg is fizette, de azután megakadt. — A fiskális pedig most Gyürkyt exequáltatta. S mikor a dolog részleteiről nemcsak a főbírónak jó emberei a zsidók, hanem ellenfelei, Markovicsék is kezdetek sokat beszélni, akkor Gyürky egészen önszántából kijelentette, hogy ő Rákóczynak az 50 koronával valóban adósa. — A közönség ugyan nagyon kíváncsi tudni, hogy a közönség az 50 koronával, de Gyürky most már nem hajlandó főnökének ezt a magánügyét nyilvánosan tárgyalni. Sokaknak véleménye szerint azonban a dolgot nem lehet az eltussolás terére tolni, mert a főszolgabírói állás, kivált minálunk, a hol Markovicsék a nemzetiségi apostolok szerepével díszkednek, mégis csak megköveteli, hogy a ki azt elfoglalja, ilyen híreszteléseknek kitéve ne legyen. — Vitorisz Miklós képviselőnk is nagyon röstellte a dolgot, mert ő volt az, a ki a zsidók kedvéért, kézzel-lábbal dolgozott Langhammer főszolg. eltávolításán és így neki köszönhetjük Rákóczyt, a Lajost, a galgóczi kaszinónak tagját.

Anyitrikath. kőművesek egylete
ma, június 12-én délután a Szigetben különféle érdekes pontokból álló népmulatságot tart. Kezdeté délután 4 órakor. Két banda játszik. Ajánljuk t. olvasóink szíves figyelmébe.

A bajmóci Rákóczy ünnepély
rendező bizottság a F. M. K. E. elnökét és az egyesület tagjait a Bajmócon f. é. július 10-én tartandó ünnepélyre meghívta. — Az ünnepély tiszta jövedelme egy Rákóczy emlékszoborra és a F. M. K. E. javára fog fordítani. — Az elnökség a küldöttségben való részvételre a F. M. K. E. tagjait ez uton azzal kéri fel, hogy a kik az egyesület elnökének vezetése alatt a küldöttségben részt venni óhajtanak, ebbeli szándékukat legkésőbb f. évi június hó 28-ig a F. M. K. E. központi irodájával Nyitrán tudatni sziveskedjenek. — Nyitra, 1904. június 10. — Dr. Gyűrey Géza, a F. M. K. E. ügyvezető alelnöke.

Az érsekújvári vasuti zeneegylet
másfél év óta áll csak fenn, de ezen rövid idő alatt is bámulatos sikereket aratott s a zenében nagy tökélyre jutott. Ez az ifju, de törekvő egyelet pompás zászlót szerzett 1600 korona költségen, melynek ünnepélyes felszentelése mult vasárnap volt. A zászlóanyát dr. Konkolyi Thege Miklósnét szül. Madarassy Erzsébet urnő ő méltóságát szombaton nagy fényvel fogadták, este is lampionos menet kíséretében szerenádokat adtak tiszteletére. Június 5-én vasárnap a főgyűlésmegyei hatóság engedelméből tábori sz. misét celebrált a szent Háromság szobránál a piacon Fábrián János apát-plebánus. Evangélium után felszentelte a zászlót, majd pedig hatásos ünnepi beszédet intézett a jelenlevőkhez. Sz. mise alatt a polgári iskola leány növendékei és egy budapesti vasuti dalárda adtak elő nagyszerű egyházi énekeket. Mise után volt a szokásos szögbeverés, hol igen szép jellegű hangzottak el. Délben fényes bankett következett a zászlóanya tiszteletére, melynek tartalma alatt válogatott tartalmu toasztok hangzottak el. Délután a kolozsvári és érsekújvári zenekarok és a budapesti dalárda a városi Be-rekben jól sikerült hangversenyt rendeztek, annyi volt ott a vendég, hogy helyet kapni lehetetlenség volt. Ilyen fényes, elegáns és jól rendezett ünnepély még nem volt Érsekújvárott. — Leményi Papp Gábor vasuti műhelyfőnöke a babér, hogy lelkes akciójával ily törekvő egylettel gazdagította a várost.

A cavagliai Sz. István intézet.
Olaszországban a züllésnek induló utcai szegény-gyermekek megmentésével foglalkoznak Don Bosco társulatának papjai. Ezek egyike, dr. Zaffery Károly honfitársunk, volt főgimn. tanár, jövő szombaton, f. hó 18-án Nyitrára érkezik és másnap, június 19-én az irgalmas testvérek templomában

reggeli 8 órakor tertandó sz. mise után beszédet fog tartani az összegyűlt hívekhez és fejtegetni fogja a társulatának célját. — Második beszédet tart ugyanott a vasárnap délutáni isteni tiszteleten 1/3kor. Ugyanazon alkalommal átveszi a hívek szeretet adományát. Figyelmeztetjük a híveket az emberbaráti intézményre és ajánljuk jóindulatú pártfogásába.

Nyilatkozat. Alulírott ezennel közlésem, hogy a mult hét folyamán Öbert József urhoz intézett levelemben használt sértő kifejezést visszavonom s ezért bocsánatot kérek. *Mlinek Géza.*

Megtámadott táviró [szolga. Neumann Géza, nyitrai lakos, ki a nyitrai táviróhivatalban alkalmazva van, a vidéki táviratok kézbesítésénél, f. hó 5-én esti 7 órakor innen elindult gr. Eszterházy János urhoz Nyitra-Ujlakra, s midőn esti 1/2 órák az aba-lehotai temetőhöz ért, ott parasztleányok hátulról megtámadták, agyba-főbe verték, 16 korona készpénzt, pipáját, zsebkendőjét s egyéb apróságait elrabolták, őt magát pedig eszméletlenül ott hagyták a temető árkában, s a merénylők Ujlak felé menekültek. A szerencsétlenül járt távirószolga másnap reggel 3 óra tájban magához jött s valahogy bevászorgott 5 órára Ujlakra, hol a táviratot kézbesítette. — Tudósítónk jelenti, hogy dacára annak, hogy Ujlakon csendőrtel van, s Lehotán az nap „bucsu” volt, a helyszínén egyetlen csendőr-őrző sem volt látható. — Még inkább csodáljuk, hogy Ujlakon, ahol gr. Eszterházy János lakása van, s mint értesülünk nagy távirat forgalma van, az állam még sem állít táviró hivatalt. Posta és táviró címén az államnak annyi plus jövedelme van, hogy egészen méltányos, miszerint a felek kényelmére is áldozzon valamit, különösen ott, hol mint Ujlakon az semmifele rizikóval nem jár.

A magyar-amerikai hajójarat. A Fiuméből induló hajók pompás berendezését, az ellátás és az utasokkal való bánásmód jóságát bizonyítja az a nyilatkozat, a melyet az „Ultonia” hajón utazó kívándorlók a következőképen állítottak ki: „Nyilatkozat. Mi alóírottak ezennel kijelentjük, hogy a Chief steward Mr. Green, valamint Wilson ur az Ultonia személyszállító hajó harmadik osztályu főpincére és az ő vezetése folytán a harmadik osztályu kiszolgáló személyzet, utazásunk alatt tett kiszolgálásukért teljes és őszinte megelégedésünket minden tekintetben kiérdemelték. Ezen aláírást és nyilatkozatot szívesen megadjuk. Az Atlanti Oceánon, az „Ultonia” hajón 1904. május hó 19-én.” Ez az elismerő nyilatkozat 200 aláírással ellátva érkezett be a Központi Menetjegyjroda igazgatóságához. Fiuméből legközelebb, június 14-én ismét az Ultonia, június 28-án pedig a Slavonia indul New-Yorkba. A jegy áraban bent foglaltatik két napi ellátás már Fiumében és teljes ellátás a hajón. Díjtalan felvilágosítást ad és előjegyzéseket elfogad a Központi Menetjegyjroda képviselője: Beller József Pozsonyban.

Megvételre kerestetik a „Nyitramegyei Szemle” első két évfolyama, t. i. 1893. és 1894. teljes egészében, de ez évfolyamok akár külön-külön is. Cim a kiadóhivatalban.

A takarmánytermelés közgazgatási védelme. A legfontosabb hazai takarmány-növényeknek, a *lóherének* és *lucernának* nagy el-lensége az *aranka* nevű elősdi. A törvényhozás az 1904. évi XII. t.-cikkben két irányban szervezte a kártékony elősdi ellen való védekezést. Egyrészt büntetés terhe alatt tiltotta az arankás herem-magnak termelés céljából való forgalomba hozatalát; másrészt elrendelte az arankának a hereföld-eken való irtását s a mulasztásokat szintén büntetés alá fogta. Ujabb időben a nagymagu aranka is bejött hozzánk a külföldi vetőmagyakkal. Ezt a heremagból alig lehet kitisztítani, mert a tisztított rostakon nem pereg át, majdnem oly nagy léven, mint a heremag. Feltétlenül szükséges, hogy a lóhere- és lucernamagvak kereskedelmi forgalma az eddiginél hatékonyabb ellenőrzés alá helyeztessék. Ily irányban a földművelésügyi miniszter megfelelő intézkedéseket helyezett kilátásba. Ami az arankának a földön való irtását illeti, e tekintetben a földművelésügyi miniszter 1904. évi 36451. szám alatt már rendelkezett s a 48.000/894. sz. végrehajtási rendelet 51. §-ában előírt közgazgatási eljárást teljesen új alapokon szabályozta.

Ezt mind nem találja a lapban. „Oly — úgymond — minden tervnélküli, szövevényes körülményeinkbe oly kevéssé ható, a legsajnosabb csalképzetekkel megtelt, felhevülés vagy pillanati izgalom sügtábol ide-oda kapkodó, minden érdeket éllel egymás ellen állító, a kicsinyeket a nagyok ellen, a szegényeket a gazdagok ellen felingerlő, feluszító lapra — már csakugyan meg kell vallo- nom — legtávolabbról sem voltam elkészülve. Ennél — tisztelet, becsület, de igazság is! — érettebbet, mélyebbet, körülményeinkhez egy kissé illőbbet vártam.” (83. l.) „Nem szakadozunk-e kézfogási, egyetakarási tekintetben, mint vert had, napról-napra kisebb csoportokra, mióta egünkön feltámadt a Pesti Hirlapnak lángözöne?” (284. l.)

Kétségtelenül csupa arany igazság ez a könyv, melyet ma is minden komoly hírlapírónak tanulmányoznia kellene. Azonban tudvalevő, hogy Széchenyi még sem érte el azt a hatást, legalább általánosan nem, mint a minőt megérdemelt volna. A mienk oka részben az volt, hogy nem mindenki tudta akkor megérteni Széchenyinek zavar- gást kerülő reformpolitikáját, — ellenkezőleg a politikai duhajkodás, merész odamondás mindig kedvesebb az embereknek; — de részben a könyv- nek Kossuth személyét érintő részleteiben is rej- lett a kedvetlenség oka. A jó Széchenyi, mikor Kossuthnak politikai taktikáról, modorról tartott leckét, elfelejtette, hogy jó volna ugyanazt neki magának is Kossuthal szemben megtartania, mivel Kossuth tollát már igen megkedvelte a közönség. Elfelejtette, hogy a közönség kedvencével csinnyán kell bánni. Amilyen szokimondó volt, a Kossuth személyével szemben is annak maradt, az úgy és a saját hátrányára. Ugyanis művében így jelle- mezte Kossuthot. „A Pesti Hirlap szerkesztője — és ki fog világlani: magát szereti-e inkább, vagy a hazát — azon halandók egyike, kiket a vélet- len, a körülmények játszi fordulata, tán az istenek, egy különös és a szokottnál magasabb fénykörbe állítanak. Mint áldozat mutatkozik ő a fiatal kép- zelemben . . . szenvedett ő négy falai között — mondják. De mit szenvedett? Hiszen soha elzár- tnak jobb és kényelmesebb dolga nem volt; mit szenvedett ahhoz képest, mennyit mi szenvedtünk hosszú évek során keresztül, fény és köszönet s a nélkül, hogy valaki csak észre is vette volna, önként zárkózva négy falaink közé, éltünk az ország tudományának, az ország szolgálatának szent- lén? . . . Ma azonban a fiatalabb legpezsgőbb vérű nemzedeknek ő a hőse, ő a kedvence, ő adott mindennek jobb fordulatot, ő menté meg a hazát . . .” (72. l.)

Ha ezeket a pontokat mellőzi, bizonyára nagy- obb visszhangra talált volna műve; de így mő- don a közönség nagy része csak annyit jegyzett meg magának a vitából, hogy Széchenyi sértegeti Kossuthot és Kossuth is, miután a P. Hirlap 51. cikkében „Egy-két szó magunkért” s külön könyv- ben is felelt, megmaradt taktikájában annak, aki addig volt.

Annyiban tehát igaza van Acsádnak, hogy Kossuth, mint hírlapíró, bizonyos tekintetben új irányt adott a politikai életnek, jobban mondva olvasói gondolkodásának, miután voltak akkor más lapok és más olvasók is. A hírlapíró, mint ma is látjuk, mindig befolyásolja olvasóit. Magának az új iránynak az értékét azonban Széchenyi fen- tebbi nyilatkozataiból megbecsülhetjük.

A következő években Széchenyi folytatta alkotó munkáját, Kossuth pedig írta Hirlapját.

Közben megnyílt az 1843—4-ki országgyű- lés. Acsády minden eddigi dicséretei dacára úgy- látszik azonban, hogy akkor még nem néztek Kossuthot többnek, mint egy szinte elvár- nók, követnek megválaszszák, senki, még Zemplén, a szülőmegye sem gondolt. Acsády is konstatálja, hogy „bármennyire visszhangzott nevéől hazája (bizonyosan csak olvasóinak a köre), az ujságíró egy vármegye sem léptette föl,” amit azzal indok- ol, hogy törvényhozói működésének ideje még nem érkezett el. (678. l.)

Még azonban Kossuthot még követnek sem léptették föl, nagy hiányát érezte az országgyű- lés Deák Ferencnek, az előző két országgyűlés alsó táblai vezérének. Zalában a szegényebb ne- messég leszavazta a házi adónak a követi utasi- tások közé való fölvételét, sőt a korteskedés köz- ben valami hét ember életét is vesztette. Deák az ilyen véres mandátumot elvállalni még akkor sem volt hajlandó, mikor az utasítást újabban a kívánt irányban megváltoztatták. Az elvek férja nem ismert el minden eszközt jónak. Mint Csen- geri megjegyzi: nemcsak nem hitte ő, hogy a politikának összeütközésbe szabad jönni a morál-

lal, hanem szóval és tettel egy hosszú életen át hirdette, hogy a becsületesség a legjobb politika. (I. mű. 54. l.) — Érezte is hiányát mindenki; elvtársai folytonos levelezésben álltak vele s igye- keztek megtudni nézetét minden szövevény levő kérdésben, annyira megszokták higgadtan, meg- fontolva vezérő szellemét.

Acsády szerint Kossuth is, de csak mint lelkiismeretes szerkesztő, a diéta idejére Pozsonyba utazott s vajjon mit tapasztalt ott? Azt, amit már Széchenyitől hallottunk, hogy „a kiváltságos rend- nek leghatalmasabbjai és a nagyobb szám teli van a legjobb akarattal mindent tenni és csak azon mulik a dolog, hogy egy nap nem nyolc nap, ember nem Isten,” vagyis, hogy a jó munkához idő kell. „Meglepetve tapasztalta — úgymond Acsády — hogy a királyi előterjesztések egy része az ő lapjából volt ki-, illetve átírva (Deák ezt szerényebben mondta volna!) s hogy a pozsonyi vezető körökben is sokat beszélnek haladásról, szabadelvűségről.” (688. l.)

No lám, hát mégsem volt oly rossz a világ s az országgyűlés is — Széchenyi ott küzdött a felső táblán — tényleg folytatta a már megke- zdet reformmunkát, pedig Kossuth törvényhozói működésének még akkor nem érkezett el az ideje. A hozott új főbb törvények: a magyar nyelvre vonatkozólag a törvényhozásnak, a közigazgatás- nak, valamint a bíraskodásnak nyelve ezentúl ki- zárólag a magyar. A vegyes házasságok ügye sza- bályoztatott. (Lonovics római útja és a Lambru- schini instrukció.) A jobbágyokra vonatkozólag a közmunkák mennyiségét törvény szabályozta. *A nem nemesek hivatalviselési és birtokszerezési joga törvénybe iktatott.* — Azonban a sokat vitatott közteherviselés elve, — tárgyalásánál Széchenyi díszben jelent meg az ülésen, — a földhitelinté- zet alapítása, az új büntető törvénykönyv s más hasonló reformtervek még a jövőre maradtak.

Kossuth, mint említettem, még ezen évben júl. 1-én a kiadójával támadt pénzbeli összeüt- közésnek miatt, vált meg a Pesti Hirlaptól s azt Szalay László szerkesztése alatt a centralisták vették át, akik Kossuth municipális nezetével szemben (br. Eötvös József, Trefort, Csengery A.) a felelős kormány, népképviselőt és a központo- sítást elvették. Kossuth maga más foglalko- zás után nézett; a Balogh Páltól alapított Ipar- egyesület igazgatója lett, továbbá a vukovár- fiumei vasut, a kereskedelmi társaság, Védegyet- s s más ilyen ügyek körül foglalkozott. Szóval ez- úttal már a cselekvés terére lépett, s ekkor kez- dett érintkezni a közönséggel is, amint akkor mindenki iparkodott valamit tenni, mint Fáy András, s mások, aki az első takarékpénztárt alapította Pesten 1840-ben. A sok tevékeny hazafi és Kossuth között azonban az volt a különbség, hogy, mint Acsády is megjegyzi, ő tevékenységével „folyton ebrben tudta az ország figyelmét tartani.” (692. l.) Vagyis ő hangosan tudott cselekedni.

Széchenyi mindezen mozgalmakban nem sok örömet talált. Legtöbbje a dilettantismus jegyét viselte magán, — Acsády merkantilista mő- don dicséri (692. l.) — általában pedig látta, hogy ezen mozgalmak a helyett, hogy előbb a nemzet igazi anyagi letfeltételeivel foglalkozzanak, az országot inkább csak a politikai szabadság kivívása felé terelik, melynek idejét nem látta még elérkezett- nek. Így bántotta a Védegyet céltevesztett mű- ködése is, amiért a Jelenkorban Deákhoz fordult, hogy nézeteit e tekintetben kifejtse s kérje meg, hogy tekintélyével a helyes irányba terelje az erőket. „A helyett — így irt a többi között — hogy minden erejüket üdvös vállalatokra fordít- nák, a helyett, hogy mocsarakat szárítanának, országutakat építenének, iskolákat alapítanának, igen sokan, a legtöbben azon balhitben leledze- nek, hogy a hazafiság legfőbb fókán állanak, ha a nadrágposztójukat nem a brünni, hanem a gácsi posztógyárból vásárolják . . . Őn azon egye- dül, ki a kedélyeket részint buzdítva, részint csillapítva mindazon hazai erőket, melyek most annyira szétágaznak, oly vágásba hozni képes, mely údvre vezet.” (Falk I. mű 201 l.) — Ime mindig ugyanaz a politikája: előbb gazdaggá, aztán szabadá tenni a nemzetet; mert ha meg- fordítjuk a teendők sorát, a szabadságra nem nevelve, tönkre fog menni a nemesség, tönkre a nép, kivált ha ez által egy élelmesebb fajt rasza- badítunk. — De nem rá, hanem Kossuthra és idealista társaira hallgatott a nemzet, Széchenyi „zsörtölődéseiben” pedig az irigység nyilatkozat- tálta.

Míg Széchenyi ellenfelei tovább feszegették a hurokat a politikai szabadság felé, Széchenyi maga 1845-ben elvállalta a helytartótanács közlekedési osztályának a vezetését s idejét főképp a Tisza szabályozásának szentelte.

A mozgalmak azonban a kormányt sem hagy- ták nyugodni, az is a reformok terére lépett s adminisztratoraival igyekezett maga mellett han- gulatot ébreszteni a megyékben. Midőn a szaka- dás a kormány és a szabadelvűek közt napról- napra mélyebb lett, a konzervatívok 1846 novem- berében határozott programot állítottak fel; mire végre a szabadelvűek is programra gon- doltak s Deáknak, miután Széchenyi is kiadta Pol. Programtörvédekeit, sikerült 1847. jún. 5-én a liberálisokat egy közös programban egyesíteni. Dr. Dudek János.

CSARNOK

Az elefánthi pálosok.

Közi: Mittuch József.

Ugyanezkor tartózkodott a pálosok között valami Románi Ferdinand, ki felsőbb parancs foly- tán valami szerzetből kiűzetett, azért Pallo Jó- zsef korossi esperes írja a priornak: parancsolja, meg a nevezettnek, hogy szerzetes ruháját azonnal tegye le, s ha ezt megtenni vonakodnék értesítse róla, hogy a királyi rendelkezésnek eleget te- hessen.)

Ez időben épült jelen alakjában a monu- mentális elefánti páloszárd. 1774-ben kéteme- letre emelték hatalmas falakra, a templomot át- alakították, melynek boltozatát freskóképekkel díszítették. Tornya rézzel lett fődve s tetejében hatalmas aranyozott kereszt csillogott a napsu- gárban. Síroltja is megújított, melybe nagy családok tagjai régen temetkeztek. Choru- sára tölgyfa lépcsőzet vezetett s elegáns zöldre festett orgonája 7 változatával kellemes hangokon szólt. Volt a templomban gyönyörű szőcsék, három oltár, tiszta márványból, a főoltár Kap. Szt. János — a mellékoltárok pedig szt. Pál remete és az Üdvözítő tiszteletére emelve.)

1776-ban az elefánti plébánia Nyitraegyház- megyéhez csatoltatott eme esztergommegeyi plé- bániakkal: a vesztenici kerület egész s a tapo- lcsányiból: Bossány, Koloss, Kovarc, Széplak és Szolcsán.

A klastrom mellett a fájdalmas Szűz ká- polnája állott³⁾, mely ma már nem létezik. 1778- ban Bocó András prior följelentette a felső- elefántiakat, hogy a konvent réjtjén, mint saját- jukon zenebonáskodnak, pedig a klastrom ispánja gondozta azt mindig.)

Ezen időbe 1781. év szeptember havára eskü a fájólelkű, kesergő hangú pálos költőnek Ányos Pálnak áthelyezése Elefántra. Végigbő- gésztem a pálosoknak itt maradt összes iratait. végiglapoztam az általuk vezetett anyakönyveket azon reményben, hogy nevével valahol találkozom, de sajnos egyetlen szóval, egyetlen betűvel sincs megemlítve, pedig egy évnél tovább tartózkodott az impozáns klastromban.

Teste régen porladozik a veszprémi barátok sírboltjában, emléke azonban el örökbecsű, szív- ből fakadt dalaiban, melyek azon kor első költői közé emelték a fehér ruhás, szikár, megtört lelkű, egyszerű fiatal pálos szerzetest.

Itt sűrű erdők közepén, csacsogó csermely csobogásánál, távol a világ lelketőlő zsbájától, e csendes szent magányban megszólalt sokszor ajkán az édes-bús, epedő hang, mely most is egy századév lezajlása után könyet képes facsarni szívünk-sziveből.

Magam előtt látom a szenvedő poetát, amott a mohos sziklatömbökön . . . elmerengve nézte ré- vedező szemével a feje fölött szálló felleget s lelke vele repült a messze, messze tájakra, hol sebhedt vérző szive enyhet, nyugodalmat képes volt találni. S fölújzott kobzán megszólalt a ke- sergő, bánatos dalfoszlány, hogy vetekedjek a a körülötte csattogó csalogányok szivelpép, lel- ket bódító dalával . . .

Járom a helyeket, hol végig bolyongott az érzékeny lelkű Ányos, szóba állók a százados tölgygyel, ellesem a csörgő ér titkos csevegését

s azok méla, titokzatos szava bongó regéket mond merengő lelkemnek a zokogó, sajjó szívről, melynek fájdalma ránehezedett egy egész életre, hogy fel-felszakadó panasza eltemessen, összezúzson egy ábrándos, csalfa világot...

Emlék nem jelöli a csöndes helyeket, melyeket szíve fájdalma, bánatos szava megszentelt, azért hadd állítsak a titkos lelkű pálos poetának itt egy emléket, hisz itt költött dalai, melán folyó, majd harsogó versei megérdemlik, hogy egy szerény emlék hirdesse az elefanti magányban eltöltött napjait.

Amottan messze a sötétlő Bakony sok százéves rengetege táján született Ányos István szerzetesi nevén Pál — 1756. dec. 28-án, mint Ányos Ferenc és Róth Klára harmadik gyermeke.

Maga a hely s az egész vidék, mintha megfelelt volna a gyermeklelkék első megnyilatkozásainak, szerette a magányt, hol röpké gondolata szabadon elszállhatott, el-elcsatangolt a Bakony sudaras őserdejében, melynek titokzatosága, síri csöndje, majd a viharoktól fölriasztott félelmetes zúgása megkapta álmódzó lelkét, hogy az itt szerzett első benyomások végigkísérjék élete további útjára.

Zokogó, vérző szívvel vált el utóbb a felejtetlen magánytól, hogy beleveggyüljön a világ forgatagába s megtapasztalja annak keserveit.

Komárom, Győr és Pápa iskolái fogadták keblükbe a kiváló szellemi tehetséggel megáldott esztergári fiút, ki elvégezvén tanulmányait, 1772-ben a pálosok rendjébe lépett.

Mint ujonc a rend márianosztrai kolostorába küldetett, hol valószínűleg boldognak érezte magát, mert a körülfekvő bércek és subogó erdők visszaidézték emlékébe elhagyott szülőhelyét. Kisded fészékének méla csöndje, az ájtatos magány elbűvölhette érzékeny, fogékony lelkét.

A rideg, nehéz ujoncév kitöltése után Nagyszombatba küldte rendje, hol 1776-ban a filozófia tudorává avatták.

Itt ismerkedett meg a franciás iskola egyik kiváló tagjával Barcsay Ábráhámmal, kinek révén aztán a többiekkel is barátságot kötött. Itt tette az első szárnypróbálgatást a költészet terén s különösen a latin klasszikusokból merített örök-szép eszmék lelkesítették az ifjút, hogy nemso-kára levélben pár verset menessen Barcsayhoz; „nézné által és mondaná meg aztán magyarul, ha méltó volna-e tovább is fáradsnia?”

1) Plébániai jegyzőkönyv. — 2) Canon. vis. 1798. III. 22. — 3) Plébániai jegyzőkönyv. — 4) Nytm. lvt. El. inq. IV. 206. — 5) Kath. Szemle 1901. 316. l.

Telefon.

Tanító. Persze, hogy alszunk. Nálunk az a baj, hogy azért nem írnak egyes kath. társadalmi jelenségekről mert mindig azt hiszik hogy majd más írja meg. S miután mindenki azt hiszi, tehát nem írja meg senki. Vegyének példát a zsidókon, ha valamely mozgalmakról van szó, melyről folteszik, hogy közöljük, három tudósítást is kapunk egyszerre, minden felkérés nélkül. — Az értekezés szaklapba való.

1403/1904. tkvi szám.

Árverési hirdetményi kivonat.

A nyitrai székes káptalan, mint a kegyes alapok gondnokának Lőrincz Péter és neje Pintér Mária végrehajtást szenvedett elleni 400 K és 720 K tőkek s jár. iránti végrehajtási ügyében a nyitrai járás határában fekvő 1-ör a berencsi 156 sz. tkvi betétben I. 13 sor. 1451 hrsz. alatt foglalt ingatlanból B. 9. és 10. a. Lőrincz Péter és neje Pintér Mária nevében álló $\frac{2}{6}$ -od részre, valamint a végr. törv. 156. §-ának alkalmazásával a B. 7. és 8. a. Pintér József (nős Lőrincz Máriaival) és Pintér József (nős Berecz Erzsébettel) nevében álló $\frac{4}{6}$ -od részre, tehát az I. 13 sor. 1451. hrsz. egész ingatlanra 210 korona; — a berencsi 415. sz. tkvi betétben I. 1—2 sor. 360/2. és 17662/2. hrsz. a. foglalt B. 1. és 2. a. Lőrincz Péter és neje Pintér Mária nevében álló ingatlanokra 463 korona; — a nagyfalusi 26. sz. tkvi betétben I. 1—6 sorsz. a. 92/3., 180/2., 349., 441., 689—691., 790., 791., 936/4., 949., 1027/3. 1123—1125. hrsz. a. foglalt B. 1. a. Lőrincz Péter (nős Pintér Máriaival) nevében álló ingatlanokra a hozzájuk tartozó 1. sz. betéti közös legelőből járó $\frac{30}{1000}$ -ad részzel együtt 1583 korona; — a nagyfalusi 28. sz. tkvi betétben I. 1—2 sor. 70—71. hrsz. a. foglalt 32. házsz. ingatlanokból B. 1. a. Lőrincz Péter (nős Pintér Máriaival) nevében álló $\frac{1}{4}$ -ed részre 397 korona becsár, mint kikiáltási árban, még pedig a berencsi ingatlanok 1904. évi június hó 23-ik napjának d. e. 9 órakor Berencs községében, a nagyfalusi ingatlanok 1904. június hó 24-ik napjának d. e. 9 órakor Nagyfalva községében megtartandó nyilvános árverésen a kikiáltási áron alul is eladatni fog.

Árverezni szándékozók tartoznak a kikiáltási ár 10%-át vagyis 21 k., 46 k. 30 f., 158 k. 30 f. és 39 k. 70 fillért készpénzben vagy a kormány

által ovadékképesnek nyilvánított értékpapirokban — melyeknél a tőzsdei árfolyam $\frac{2}{3}$ -ada szükséges a bírói kiküldött kezehez letenni.

Nyitra, 1904. évi március hó 21. napján.
A kir. törvényszék, mint tkvi hatóság.

dr. Kremer,
kir. tszéki bíró.

ELADÓ ZENEINTÉZET NYITRÁN.

A zenetanárok és karmester urak becses figyelmét bátorkodom felhívni Nyitra, 30 év óta a legjobb hirben fenálló Artmann-féle zeneintézet megvételére.

Ezen intézet tulajdonosa betegeskedése miatt nyugalmába vonul és eladja az egész intézetet a hozzátartozó 6 drb. iskolai zongorával, több hegedűvel és egyéb hangszerekkel, valamint nagymennyiségű hangjegyekkel együtt az e célra épített házzal is vagy anélkül. Esetleg bérbe is adja az egészet.

Eladja továbbá külön üzletében álló új zongorákat, harmonium és pianinokat.

Az illető vevő esetleg a nyitrai püspöki dombon is nyerhet alkalmazást mint zenész és énekes.

A venni szándékozók kéretnek bővebb információ és tárgyalás illetve az üzlet lebonyolítása végett Fellner Jakab nyitrai kőfaragó mesterhez fordulni.

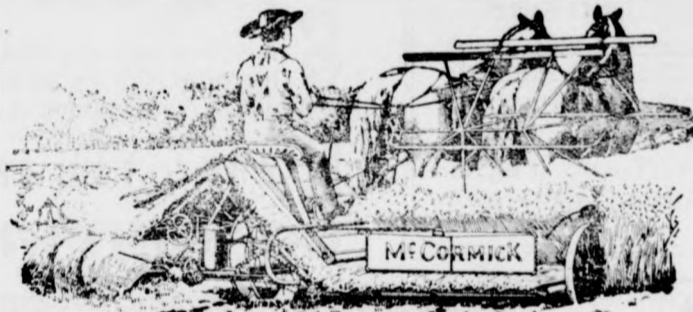
Mc. GORMICK HARVESTING MACHINE COMPANY

(Chicago-i aratógépgyár.)

KNECHT J. E., igazgató.

Budapest, V. Váci-út 80.

Katalógusok ingyen és bérmentve.

Felvilágosításra készvagyunk szolgálni.

Gyártmányok: Kéveköttőgép, „Daisy” marokrakó aratógép, fűkaszalógép, szénagyűjtő gereblye és „Manila” kéveköttőfonal gyártmányai.

Évi gyártmány 362,000 gép.

Képvisele: Verő Sándor úr.

FELTÜNŐ UJDONSÁG!

Delice

Minden hirdetés felesleges, a dohányzó egyszer veszi és többé mást nem szíhat.

legjobb valódi francia

SZIVARKAPAPIR ÉS SZIVARKAHÜVELY.

A LEGJOBB GYÁRTMÁNY!
TESSÉK PRÓBÁT TENNI!

LEGJOBB PADLÓ-LAKK
WEYRAUCH CHR. ÉS TÁRSA
szagtalan és gyorsan száradó
tükörfényes
PADLÓ-FÉNYMÁZA

Tartósságával minden más gyártmányt jóval felülmul. Ugyan e gyár

BOROSTYÁN PADLÓ-LAKKJA,
mely minden színben, a legolcsóbb áron
kapható 2-10

CSEERNYÁK ISTVÁN FIA
fűszer, csemege, festék, ásványvíz és barkereskedőnél
NYITRÁN.

Vidéki megrendelések ingyen csomagolással
legpontosabban és gyorsan teljesítettek.

HIRDETMÉNY.

Privigyén (Nyitra m.) a
főtéren egy új üzlethe-
lyiség 2 szép lakószobá-
val, konyha-, éléskamra-
és raktárral folyó évi
október 1-én kiadó.

Az összes helyiségek tisztán égetett
téglaából szolidan épültek és szárazak.

Bővebbet megtudni özv.
Rissák Anna úrnőnél Tre-
bosztón (Turóc megye)
u. p. Turóc-Szt.-Márton.

Nyitra-alvárosi közbirtokosságtól.

58/1904. szám.

MEGHIVÓ.

A nyitra-alvárosi közbirtokosság t. tagjai, f.
1904. évi június hó 26-án d. e. 11 órakor a városi
székház nagytermében tartandó

rendes évi közgyűlésre

tisztelettel meghívtnak; amennyiben azonban ezen
közgyűlés határozatképes nem volna, f. évi július
hó 3-án d. e. 11 órakor, a városi székház nagy-
termében — ugyanazon tárgysorozattal — tartandó
közgyűlésen a jelenlévők határozni fognak.

Tárgysorozat:

1. Elnöki jelentés.
2. A számvizsgáló bizottság jelentése alap-
ján a vagyoni mérleg megállapítása s ennek kap-
csán a számadásra kötelezetteknek a felmentvény
megadása. (Az 1903. évi kb. számadások, a köz-
gyűlést megelőző 8 napon át Nyitra város iktató
hivatalában közszemlére lesznek kitéve.)
3. Az 1904. évi költségvetés megállapítása.
4. A kir. erdőhivatal javaslata alapján a cse-
meték árszabályzatának megállapítása.
5. Esetleges indítványok, amennyiben azok
a közgyűlést megelőzőleg 3 nappal a közb. elnök-
nél beérkeztek.

Nyitra, 1904. évi június hó 3-án.

Dr. Thuróczy Károly
kir. tanácsos, közb. elnök.

HIRDETMÉNYEK a „Nyitrai Szemle”
részére jutányosan felvé-
tetnek a kiadóhivatalban Nyitra, Papnevelde-u.

Eladó szőlőhegytelkek!

Ujhegyen szép kilátású helyen, rendezett kerttel,
karba helyezett hajlékkal és pincével.

Csermányon szép gyümölcsös és kerttel, kényel-
mes zindelyfedelű házzal és pincével.

A vételár részletenként is fizethető. — Bővebb
felvilágosítással szolgál Puschmann Victorin
kisasszony Nyitra, Tóth Vilmos utca. 3-3

Alapított 1869-ben.

Nyitrai Népbank mint részvénytársaság

elfogad betéteket a legjutányosabb feltételek mellett,
leszámítol váltókat, betéti könyvecskéket;
kölcsönöket ad ingatlanokra a legkisebb kamat-
láb és szabott ügyvédi díjak mellett amorti-
zációra különböző tervekben;
előleget ad arany- és ezüstműekre, sorsjegyek-
re, részvények- és másnemű értékpapírokra;
elad és vesz mindennemű értékpapírt napi árfo-
lyamban;
felvilágosítással szolgál és mindennemű megbi-
zást teljesít: bank-, pénz- és biztosítási
ügyekről.

Az igazgatóság.

Székháza Városház-tér 3-ik szám.

WEIGL ANTAL PAPI ÉS POLGÁRI SZABÓ NYITRÁN.

Ajánlja jól berendezett legfino-
mabb bel- és külföldi szövetek-
ből álló raktárát. — valamint

férfiszabó-műhelyét,

melyben egy egyházi, mint világi urak számára mindennemű ruhát,
ugymint téli és nyári öltözeteket, felöltöket, reverendákat, címá-
dákat, mucetumokat, biretumokat stb. izlésesen és pontosan készít.

*** Vidéki megrendeléseket pontosan eszközöl. ***

SZUPERFOSZFÁTOT,

Stassfurti káinitot

szavatolt 12.4% tiszta káli = 23-24% kén-
savas káli tartalommal,

Stassfurti kálitrágyasót

szavatolt 40% tiszta káli = 74-76% kén-
savas káli tartalommal,

Kovasavas kálit

(dohánytrágyázásra), továbbá

mindennemű egyéb **műtrágyaféléket**, azonkívül

RÉZGÁLICOT (98-99%)

elismert kitűnő minőségben legolcsóbban szállít a

„HUNGÁRIA” műtrágya, kénsav és vegyi ipar részvénytársaság

Budapest, V. Fürdő-utca 8.